

Curriculum

pentru cercul de
"Deprinderi de viață"
(clasele V-VII-a)

Autor: Pavel CERBUȘCA,
experți naționali în domeniul educației

Chișinău, 2024

Cuprins:

- 1. Preliminarii**
- 2. Repere conceptuale**
- 3. Administrarea activității cercului**
- 4. Sistemul de competențe (de bază și specifice activităților)**
- 5. Unități de învățare (unități de competențe, sugestii de conținuturi,**
- 6. Repere metodologice**
- 7. Resurse bibliografice**

1. PRELIMINARII

Copiii la vârsta de gimnaziu au necesitatea de a fi îndrumați și ghidați de maturi pentru formarea anumitor abilități și dezvoltarea unor competențe, care sunt necesare în viața cotidiană. Cu acest scop, alături de disciplinele de bază, se propun și un șir de activități extracurriculare, cu genericul ”Deprinderi de viață”. Învățământul extrașcolar se realizează în afara programului școlar prin activități complementare procesului educațional, desfășurat în instituțiile de învățământ cu elevii care au anumite nevoi sau există o strategie în instituție.

Programul extra-curricular la ”Deprinderi de viață” are menirea să dezvolte potențialul cognitiv, afectiv și acțional al copiilor, să răspundă intereselor și opțiunilor acestora pentru timpul liber și pregătirea pentru viitoarea profesie, dar și integrarea în acțiuni de dezvoltare personală.

Documentul actual propune un set de materiale adiționale, în calitate de suport pentru cadrele didactice, dar și părinți în realizarea obiectivelor de dezvoltare a deprinderilor de viață la elevii de vârsta de gimnaziu. Dezvoltarea competențelor elevilor ce țin de anumite cunoștințe, abilități, atitudini și valori, evidențiază necesitatea îmbunătățirii sistemului educațional, inclusiv a celui extrașcolar. Documentul curricular prezent a fost elaborat pentru a satisface nevoile speciale ale elevilor și a actorilor educaționali pentru treapta gimnazială (clasele a V-VII-a) pentru a fi pregătiți pentru diverse contexte de învățare, în special și cu referire la anumite probleme cu care se confruntă cetățenii țării în condițiile creșterii migrației populației peste hotarele țării.

În elaborarea actualului document s-a ținut cont de reformele din sistemul educațional, de cadrul normativ privind activitatea extrașcolară, de asemenea și unele provocări cu care se confruntă copiii din familiile de migranți. Pe termen lung, migrația forței de muncă din R. Moldova are un impact negativ asupra societății, în special a stării emoționale a copiilor. Multe familii s-au destrămat, copiii aflându-se în afară grijii părinților. Numărul lor este estimat diferit – de la 80 mii la peste 100 de mii.

Astfel, în condițiile creșterii migrației populației peste hotarele țării, documentul dat prezintă un suport metodic pentru cadrele didactice în organizarea activităților extra-curriculare, oferind posibilități de a promova experiențele și bunele practici proprii și ale colegilor, precum și ale copiilor cu care interacționează mai des. Cadrul didactic se va axa pe strategii de învățare active și interactive, pe valorificarea competențelor inter- și trans-disciplinare, demonstrând deschidere și colaborare cu alte cadre didactice, diriginții de clasă și diverși angajați ai instituției în dezvoltarea competențelor copiilor, pornind de la interesele și necesitățile lor.

Beneficiarii direcți ai acestui document sunt cadrele didactice, managerii și elevii din învățământul gimnazial, iar cei indirecți sunt părinții/ reprezentanții legali ai elevilor din gimnazii, precum și alți actori interesați.

2. REPERE CONCEPTUALE

Prezentul document facilitează indirect trecerea treptată de la dimensiunea formală (curriculum școlar), unde accentul se pune pe abordarea preponderent teoretică, la una acțională și pragmatică, de organizare a educației în spiritul valorilor naționale, având la bază metode preponderent activ-participative, precum discuții dirijate cu elevii, prezentări de materiale pregătite de profesori și elevi, jocuri didactice, elaborarea și prezentarea unor mini-proiecte, simulări de acțiuni, mini dezbateri, diverse activități organizate în grupul de interese, în școală și în comunitate etc. În acest context, cadrul

didactic are menirea de a ghida, coordona și monitoriza activitatea copiilor ce vor fi implicați în activități concrete cu caracter interactiv.

Cadrele didactice au scopul de a orienta elevii în procesul propriei formări, a dezvoltării abilităților necesare în viața cotidiană. În special, acest proces este complicat și dificil în situația în care unii părinți, plecați la muncă peste hotare, chiar pe termen scurt, nu pot asigura o comunicare eficientă și o monitorizare adecvată a comportamentului și acțiunilor copiilor săi, lăsați în grija altor persoane. Plecarea părinților peste hotare determină o scădere semnificativă a performanțelor școlare ale copiilor și această situație influențează și alți factori care contribuie la obținerea unor bune rezultate la școală. Prin intermediul activităților în cadrul programului "Deprinderi de viață", copiii vor avea posibilitate să se integreze mai bine în societate și să participe la diverse evenimente, orientate spre dezvoltarea abilităților lor.

Esența școlii este să producă dezvoltare și progres în rândul elevilor, să-i ajute să-și împlinească potențialul, indiferent de anumite deosebiri, cu atât mai mult sociale. În acest context, un contingent aparte de copii sunt acei cărora părinții au plecat la muncă sau studii peste hotare și au lăsat copiii lor în grija altor persoane. Pentru ei școala nu este doar parcurgerea unor conținuturi stabilite de programe, nu înseamnă doar evaluări sau rezolvări de sarcini, ci presupune un întreg ansamblu de relații și de contexte construite în jurul celor care învață și luând în considerație starea lor emoțională și acordarea atenției problemelor cu care se confruntă.

Este important ceea ce învață elevii în diverse activități, inclusiv extra-curriculare, dar este și mai important de a învăța copiii să utilizeze abilitățile și competențele dezvoltate, în diverse contexte ale vieții. Copiilor li se pot propune diverse sarcini de extindere (pe termen scurt și lung), dar nu sunt obligatorii și nu sunt evaluate, ci servesc elemente de autodezvoltare și motivație pentru implicare în activitățile ulterioare.

3. ADMINISTRAREA ACTIVITĂȚII CERCULUI:

Activitățile extracurriculare în cadrul cercului "Deprinderi de viață" de către elevii din clasele a V-VII-a sunt menite de a dezvolta competențe specifice, cu extensii de la cele dezvoltate în cadrul activităților de bază și cu accent pe acțiuni practice, unde o mare atenție se pune pe formarea unei comunități consolidate de copii și maturi, în care comunicare eficientă și colaborarea sunt elemente prioritare. Activitățile de cerc sunt planificate în cadrul instituției, în funcție de interesele elevilor, în baza unor cereri colectate din timp. La nivel de instituție se va decide și numărul de ore pentru cercul "Deprinderi de viață", unde pot face parte atât elevi din cadrul unei clase, cât și mixte din diferite clase, conform intereselor lor. Aici cadrele didactice ar trebui să ia în vedere particularitățile de vârstă și personale ale copiilor, organizând procesul educațional în mod individualizat și diferențiat.

Statutul	Clasa	Nr. de ore recomandat săptămânal	Nr. de ore recomandat anual
Cerc – activități extracurriculare: <i><u>"Deprinderi de viață"</u></i>	V-VII-a	1	30

4. SISTEMUL DE COMPETENȚE

Codului Educației al Republicii Moldova, confirmă că educația are ca finalitate principală formarea unui caracter integru și dezvoltarea unui *sistem de competențe* care includ un set de cunoștințe, abilități, atitudini și valori, cea ce permit în mod direct participarea activă a individului la viața socială și economică.

Competențele reprezintă un sistem integrat de cunoștințe, abilități, atitudini și valori, dobândite, formate și dezvoltate prin învățare și acțiune, a căror mobilizare permite identificarea și rezolvarea diferitor probleme în diverse contexte și situații. Ca finalitate competența este un rezultat măsurabil obținut în cadrul procesului educațional, adică ceea ce cadrul didactic și elevii intenționează să realizeze în procesul de activitate.

Competența este și o achiziție comportamentală complexă, dar importantă din perspectiva afirmării personalității umane. Odată formate, competențele pot fi aplicate în diferite contexte ale vieții.

Competențele de bază care pot fi dezvoltate în cadrul activităților extra-curriculare la cercul ”Deprinderi de viață” sunt:

1. *Competența de comunicare eficientă;*
2. *Competența de colaborare cu diverse persoane;*
3. *Competența interpersonală;*
4. *Competența extra-personală;*
5. *Competența civică și de integrare.*

Competențe specifice (clasa a V-VIII-a):

- a) **utilizarea instrumentelor adecvate cunoașterii de sine și asigurarea interacțiunii eficiente cu membrii grupului de interese;**
- b) **stabilirea și consolidarea relațiilor eficiente cu persoanele cu care interacționează;**
- c) **elaborarea proiectelor în vederea soluționării unor problemele specifice copiilor;**
- d) **utilizarea deprinderilor de viață formate cu scopul îmbunătățirii situației școlare.**

În realizarea **produselor**, ca și rezultate a activităților organizate și desfășurate, se va lua în considerație opinia copiilor, în funcție de interesele și posibilitățile lor reale, dar și ale comunității. Pe parcursul activităților extra-curriculare, se propune să fie realizate unele **produse** (în timpul unei sau mai multor activități). Profesorul va ghida elevii să ia decizii cu referire la tipul produselor care vor fi realizate, dar și modalitățile de prezentare, de exemplu: *album de creații (poze, desene, aplicații, comentarii/ reflecții etc.); buletin informativ; carte confecționată; cod de reguli; caz de dezbatere; scenariu/ dramatizare; interviu alcătuit și realizat; poezie colectivă alcătuită; poster/ pliant; program de valorificare a timpului liber; proiect/ mini proiect (eventual, implementat); scrisoare (cu mesaj social); situație problemă rezolvată/ experimentată; studiu de caz soluționat; expoziții de creații; colaj creativ; chestionar; materiale foto/ video; articol; minieseu; agenda faptelor bune; fișă de observare; portofoliu tematic; jurnal de reflecție etc.*

5. UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

A. Clasele a V-VI-a

Unități de competențe	Unități de conținut recomandate	Activități de învățare
- Identificarea modalităților de afirmare a persoanei și a grupului - Descrierea valorilor și intențiilor în afirmarea de sine - Promovarea valorilor personale și ale grupului/comunității, demonstrând exemplu de comportament adecvat situațiilor și asumarea responsabilității - Identificarea căilor de îmbunătățire a relațiilor cu persoanele din jur - Argumentarea necesității păstrării relațiilor bune cu alte persoane pentru asigurarea unui viitor mai bun - Manifestarea respectului în cuvinte și în fapte față de semenii și persoanele din jur - Identificarea elementelor proiectului de soluționare a unei probleme personale și de grup - Motivarea pentru implicare în soluționarea problemelor cu care se confruntă subiecții educației	● Introducere: Prezentarea programului activităților extra-curriculare <u>Unitatea I.</u> <i>SUNT O PERSOANĂ PUTERNICĂ, RESPECT ȘI DORESC SĂ FIU RESPECTAT</i> ● Valorile ce mă reprezintă ● Grupul de interese din care fac parte ● Știu cum să soluționez un conflict ● Cum prevenim faptele nedemne ● Ne eliberăm de stres. Gândim pozitiv ● Internetul în viața noastră ● Autoevaluare: Îmi place ceea ce fac <u>Unitatea II. SECRETELE COLABORĂRII EFICIENTE ȘI RELAȚIILOR BUNE CU PERSOANELE DIN JUR</u> ● Dăruim și obținem respectul ● Luarea de decizii mari și mici ● Comunicăm în mod eficient ● Dezbatem subiecte controversate (de tip PRO-CONTRA) ● Învățăm a conduce ● Culorile prieteniei ● Autoevaluare: Împreună e mai interesant <u>Unitatea III. ELABORĂM ȘI IMPLEMENTĂM PROIECTE COMUNE</u> ● Elementele unui proiect de grup/ plan de acțiune ● Elaborarea unui proiect de grup ● Modalități de prezentare a proiectelor elaborate ● Gestionăm eficient resursele proprii. ● Sensul și valoarea banilor. ● Promovăm un mod sănătos de viață ● Prietenii naturii. Ziua cea mare	- Ascultarea activă - Lucrul individual, în perechi și în grupuri mici - Studii de caz cu referire la diverse activități a persoanelor; - Discuții libere și dirijate pe diverse subiecte - Simularea unor situații de viață - Adoptarea unei poziții și luarea deciziilor - Discuții apreciative și în contradictoriu - Demonstrația unor teze și situații - Jocuri de rol și activități teatralizate - Asociații libere - Dezbateri pe subiecte cu caracter controversat - Analiza unor secvențe contradictorii - Crearea unor cercuri de idei - Exerciții tematice - Schimb de bune practici - Teste de autocunoaștere - Chestionar ”Mă descoper pe mine”

- Demonstrarea interesului pentru dezvoltarea abilităților personale - Identificarea modalităților de îmbunătățire a situației școlare - Demonstrarea unui comportament adecvat cerințelor unei societăți echitabile și democratice	• A fi voluntar • Autoevaluare: Apreciem proiectele grupului <u>Unitatea IV. ÎNVĂȚĂM ÎN MOD EFICIENT</u> • Luăm și promovăm inițiative • Dezvoltăm sistematic puterii personale • Învățăm prin jocuri. Jocul după reguli • Gestionăm eficient timpul • Învățăm cum să învățăm mai bine • Autoevaluare: Un om învățat este respectat	- Plan individual de acțiuni - Proiecte de grup: "Relațiile cu persoanele cu care interacționăm" - Analiza critică și constructivă a unor creații - PPT/ video despre o problemă a copiilor
---	---	--

Clasele a VI-VII-a

Unități de competențe	Conținuturi recomandate	Activități de învățare
- Explicarea termenilor cheie: <i>deprindere de viață, abilitate, context, valoare, atitudine</i> - Autoevaluarea propriului potențial care poate fi utilizat în diverse contexte - Descrierea condițiilor care pot contribui la dezvoltarea deprinderilor de viață - Analiza diverselor surse despre dezvoltarea deprinderilor de viață - Analiza critică a diverselor opinii și păreri despre viață și modalități de eficientizare a ei	I. IDENTITATEA MEA ȘI VALORILE LA CARE ȚIN CEL MAI MULT. • Sunt cine îmi doresc să fiu • Valorile mele • Unde se naște bunătatea? • Emoțiile mele. Cum mă simt? • Schimbarea și dezvoltarea în funcție de vârstă • Igienă personală • Norme de igienă acasă • Valorifică potențialul și oportunitățile personale • Respectul de sine. • Autoevaluare: Cea mai bună versiune a mea II. RELAȚIILE CU PERSOANELE CU CARE COLABORĂM. • Relațiile interumane temeinice. demnitatea personală • Arta comunicării. Tipurile de comunicare • Comunicarea eficientă în relațiile cu alții	- Analiza unei probleme din diverse perspective - Tabel conceptual: "Persoana între interese și nevoi" - Discuții în contradictoriu pe teme controversate - Test de capacitate și erudiție - Proiect individuale și de grup - Mini-cercetare - Plan de acțiuni în domenii diverse de interes - Expoziții tematice - Portretul unui specialist de succes

- Aprecieră implicărilor persoanelor cu care interacționează subiectul educației - Analiza critică și constructivă a unor riscuri și beneficii de implicare în diverse activități - Elaborarea criteriilor de analiză a unor produse realizate în mod individual, în perechi sau în grupuri mici - Luarea unor decizii cu referire la interesele și opțiunile de viață	• Grupuri sociale. Roluri sociale. • Presiunea de grup /cum gestionăm stresul? • Situație dificilă în viață – căi de depășire • Conflictele - cauze și reacții. Strategii de soluționare a conflictelor • Raportul între negociere și compromis • Autoevaluare: Învățăm să trăim împreună III. DIVERSITATEA ȘI LUPTA CU UNELE VICII • Timpul determină succesul • Timpul în viața noastră. Cum îmi planific activitățile? • Băieții și fetele – diferiți sau egali? • Fumatul nu este un simplu viciu • Fumatul și reclama • Învățăm să spunem și ”nu” • Autoevaluare: Suntem o comunitate de oameni inteligenți	- Întâlniri cu persoane-resurse din domenii diferite; - Interviu cu persoane interesante pentru copii - Studiarea unor informații suplimentare - Întocmirea unui plan de succes - Discuții dirijate cu colegii - Crearea unui anunț pe avizierul școlii - Prezentarea portofoliului personal/ al grupului
--	---	--

6. REPERE METODOLOGICE DE ÎNVĂȚARE ȘI EVALUARE

Dezvoltarea abilităților și deprinderilor de viață presupune implicarea elevilor în activități cu caracter interactiv, unde sunt discutate și propuse soluții pentru diverse situații cotidiene, inclusiv cele care apar din anumite condiții specifice, cum ar fi atitudinile și comportamentele copiilor proveniți din familii, unde părinții se află pe termen scurt sau lung peste hotare la muncă sau cu alte scopuri. Aceasta se realizează prin integrarea cunoștințelor și abilităților formate în diverse contexte și pot fi utilizate practic. În cadrul activităților extra-curriculare se solicită crearea de conexiuni cu diverse implicații ale elevilor în clasă, instituție sau comunitate.

Majoritatea activităților extra-curriculare vor purta un caracter transversal, care presupun abordarea integrată prin centrarea pe problemele vieții cotidiene, urmărind formarea/ dezvoltarea deprinderilor necesare în viață. Activitățile pot fi realizate utilizând tehnici și metode cu caracter interactiv: *discuții dirijate; biblioteca vie; cafeneaua de discuții; excursii cognitive; elaborarea și implementarea proiectelor de grup; ghid pentru o zi; dezbateri academice; dialoguri socratice; prezentarea unor creații realizate de elevi (portofolii, desene, fotografii, video etc.); prezentarea unor creații personale; simularea unor conferințe de presă; întâlniri cu personalități notorii; discuții de suflet persoane resursă din comunitate; simularea unei vizite; organizarea unor sărbători tematice etc.*

Astfel, copilul are posibilitatea să-și dezvolte deprinderi de viață, cum ar fi comunicarea eficientă cu persoanele cu care interacționează, dezvoltarea gândirii critice și reflexive, analiza complexă a informației însușite, luarea deciziilor etc. Este important ca profesorii care vor organiza

activitățile extra-curriculare cu copii de migranți, să conlucreze cu celelalte cadre didactice pentru a-i integra activ la disciplinele de studiu, dar și în activitățile organizate în cadrul cercului. Doar împreună își vor aduce contribuția la minimalizarea sau chiar lichidarea efectelor pe care le produce migrația asupra copiilor.

Pentru a organiza eficient activitățile de cerc poate fi aplicat cadrul de învățare tradițional - ERRE (*Evocare/ Realizarea sensului/ Reflecție/ Extindere*), dar și alte modele, cunoscute de profesor și acceptate de copii. La etapa de *Evocare* este creat contextul în care elevii își amintesc ce știu despre subiectul abordat, încep să se gândească la subiect.

La *Realizarea Sensului* este organizat procesul de învățare prin studierea unor conținuturi noi, dar preponderent se pune accent pe activități de dezvoltare a unor deprinderi de viață, utilizând diverse strategii interactive.

La etapa de *Reflecție*, participanții comunică rezultatele învățării, se analizează nivelul de realizare a obiectivelor operaționale proiectate.

Pentru a dezvolta deprinderile și unitățile de competențe formate se propun sarcini pentru *Extindere*, care deși nu poartă un caracter obligatoriu, au o mare importanță pentru consolidarea experiențelor învățate și pentru a avea o pregătire mai bună pentru ulterioarele activități, dar și pentru o satisfacție personală. Elevii aplică deprinderile formate și experiențele în situații de integrare autentică.

Așa cum activitățile de cerc oferă posibilități de organizare, conform intereselor elevilor, materialele elaborate de elevi și profesori pot fi aplicate integral sau parțial, dar pot fi modificate chiar total, dacă copiii vin cu sugestii concrete.

Deși în cadrul activităților extra-curriculare nu se dau note, oricum procesul de evaluare a nivelului de implicare al elevilor se realizează utilizând diverse tehnici, printre care *observarea sistematică, aprecieri verbale sau scris, linia valorilor personale, arborele valorilor grupului, mediere școlară, arborele faptelor bune, mesaj pentru un "prieten" de pe internet, portretul unei persoane respectate, secretele luării deciziilor, proiectul școlii de vis, model de caz de dezbateri pro contra, mini-proiectul autoconducerii școlare, scrisoare de recunoștință, o listă de inițiative, programul unei zile de proiect.*

Este important ca elevii să fie ghidați să-și autoevalueze propriile implicații și demersuri, să se compare cu sine, cu rezultatele obținute în diverse activități, dar nicidecum nu trebuie să se compare cu alți colegi.

Auto-evaluarea organizării activităților extra-curriculare este cea mai pragmatică și necesară metodă de apreciere pentru această vârstă. Cu acest scop, cadrele didactice reflectează asupra organizării activităților din perspectiva elevului, în special în cazurile de incertitudine și neîncredere în propriile forțe, demonstrate de către copii.

Totodată profesorul va utiliza constructiv potențialul colegilor pentru a realiza o apreciere reciprocă cu implicarea elevilor în mod individual sau în grupuri. Astfel, elevii își asumă unele responsabilități pentru acțiunile realizate, dar totodată își dezvoltă abilitățile de care au nevoie în viață.

Profesorul, însă, va pune accentul pe evaluarea autentică, apreciind punctele forte ale implicațiilor subiecților educației, dar și oferirea unor sugestii de îmbunătățire a achizițiilor.

7. RESURSE BIBLIOGRAFICE

1. Beldiga C., și alții. *Învăț să fiu. Ghid pentru psihologii școlari, diriginți, profesori*, Chișinău: Centrul Educațional Pro Didactica, 2006. 228 p.
2. Cadrul de Referință al Curriculumului Național (2017).
3. Carta Consiliului Europei privind educația pentru cetățenie democratică și educația pentru drepturile omului (2010).
4. Cartaleanu, T., și alții, *Formarea competențelor prin strategii didactice interactive*, Centrul Educațional PRO DIDACTICA, Chișinău, 2008.
5. Codul Educației al Republicii Moldova (2014).
6. Conflictele și comunicarea, Editura ARC, Chișinău, 1998.
7. Constituția Republicii Moldova (1994).
8. Cozma T., O nouă provocare pentru educație: interculturalitatea, Iași, 2001.
9. Goraș-Postică V., și alții, *O competență-cheie: a învăța să înveți. Ghid metodologic*, Chișinău, C. E.PRO DIDACTICA, 2010.
10. Programa școlară pentru disciplina Educație socială, clasele a V-VIII-a, București, 2017.
11. Reardon, B. Toleranța – calea spre pace, Editura ARC, Chișinău, 2004.
12. Repere ale educației interculturale, CNTM, Fundația Elvețiană pentru Copii „Pestalozzi”, 2013.
13. Standardele de calitate pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general din perspectiva școlii prietenoase copilului (2013).
14. Stamatescu, M. Evaluarea valorilor și atitudinilor, S.A.I., serie nouă, vol XLVI, 2001.
15. Toleranța și competența socială. Ghid metodic pentru formatori, Chișinău, 2006.